

Η Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία στην Κρήτη

Υφιστάμενη Κατάσταση & Προοπτικές

Αντώνης Παπαδεράκης
Αντιπεριφερειάρχης Κρήτης
Επιχειρηματικότητας, Εμπορίου, Καινοτομίας
και Κοινωνικής Οικονομίας

του Αντώνη Παπαδεράκη

Η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Ο.) είναι ένα πεδίο οικονομικής και μη οικονομικής δραστηριότητας το οποίο διατρέχει οριζόντια όλους τους τομείς της κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Εντοπίζεται ανάμεσα στο δημόσιο και το ιδιωτικό, την αγορά και το κράτος, αμφιταλαντεύεται συχνά μεταξύ δημόσιας ωφέλειας (γενικό κοινωνικό συμφέρον), ιδιωτικής ωφέλειας (ιδιωτικό συμφέρον) και κοινής ωφέλειας (το συμφέρον των μελών), ενώ μέσα σ' αυτό το ευρύ φάσμα εντοπίζει κάποιος ποικιλομορφία οντοτήτων και δραστηριότητες με θεσμικό ή άτυπο ρόλο. Συνεταιρισμοί που παράγουν παραδοσιακά προϊόντα, τράπεζες χρόνου, δίκτυα αλληλέγγυου εμπορίου, δίκτυα συν-ανάπτυξης ανοικτών τεχνολογιών και συμπαραγωγής προϊόντων, καλλιτεχνικοί συνεταιρισμοί, συλλογικά σχήματα που επιδιώκουν να παράσχουν κοινωνικές υπηρεσίες και ταυτόχρονα να δημιουργήσουν προϋποθέσεις αξιοπρεπούς εργασίας σε ένα ευρύτερο πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής. Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο για την κοινωνική

οικονομία και τις κοινωνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα εκκινεί μόλις το 1999, ενώ περνά διάφορα στάδια ωρίμανσης καταλήγοντας στον σημερινό ισχύοντα νόμο Ν. 4430/2016, οποίος προσδιορίζει νομικά πρόσωπα, εργασιακές σχέσεις και όλα τα παραπάνω.

Σε αυτόν γίνεται ευθύς λόγος για: α) τον **κοινωνικό αντίκτυπο** (τη παραγόμενη από τη δραστηριότητα του φορέα Κ.Α.Ο. συλλογική και κοινωνική ωφέλεια σε οικονομικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό επίπεδο στη γεωγραφική περιοχή δραστηριότητας του φορέα), β) τη **συλλογική ωφέλεια** (τις εσωτερικές σχέσεις των μελών και εσωτερική λειτουργία του φορέα Κ.Α.Ο. και τη συλλογική εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών) και τη **κοινωνική ωφέλεια** (τη σχέση μεταξύ φορέα Κ.Α.Ο. και του κοινωνικού περιβάλλοντος και ειδικότερα στην εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών τοπικού ή ευρύτερου χαρακτήρα).

Η κοινωνική ωφέλεια εξειδικεύεται περαιτέρω, καθώς η ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών θα πρέπει να επιτυγχάνεται με την αξιοποίηση της **κοινωνικής καινοτομίας** και η οποία προσδιορίζεται ως μια διαδικασία ανάπτυξης προϊόντων και παροχής υπηρεσιών, που ικανοποιούν κοινωνικές ανάγκες και βασίζονται πρωτίστως στην ενεργοποίηση δυνάμεων στον κόσμο της εργασίας κατά τη διαδικασία παραγωγής.

Η κοινωνική καινοτομία ουσιαστικά δίδει λύσεις εκεί που το κράτος αδυνατεί και η αγορά δεν θέλει ή αποτυγχάνει.

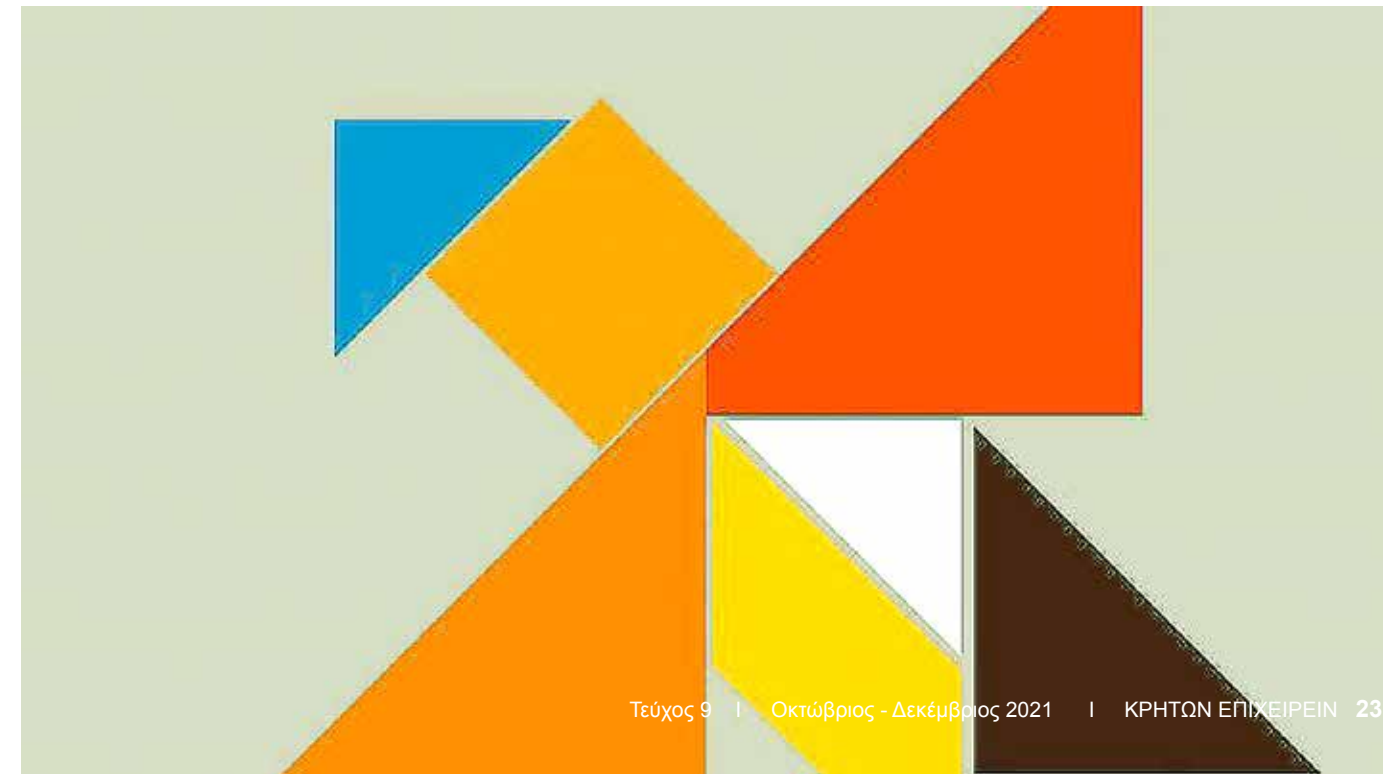
Σήμερα, η κοινωνική οικονομία μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη δημιουργία θέσεων εργασίας, την οικονομική ανάπτυξη και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, παρόλο που στο παρελθόν αντιμε-

τωπιζόταν ως πεδίο με περιθωριακή κοινωνική και οικονομική αξία. Διεθνώς, καθώς και σ' ευρωπαϊκό επίπεδο τα πράγματα έχουν ωριμάσει αρκετά, ενώ στην Ελλάδα και τη Κρήτη η κοινωνική οικονομία είναι ακόμα σε εμβρυικό στάδιο μιας και αφενός δεν γίνεται εύκολα αντιληπτή ως πρακτική και αφετέρου η ιδέα του συνεταιρίζεσθε έχει υποστεί σοβαρό πλήγμα κατά το πρόσφατο παρελθόν.

Η υφιστάμενη κατάσταση στη Κρήτη - Οικονομικά Αποτελέσματα & Αποτελέσματα στην Εργασία

Το πεδίο της Κοινωνικής Οικονομίας στη Περιφέρεια Κρήτης καταλαμβάνει την 6η θέση σε παρουσία αριθμού ενεργών φορέων στη χώρα και η κατανομή των φορέων Κ.Α.Ο. ακολουθεί την πληθυσμιακή κατανομή με το 52% των φορέων στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου, το 24% στην Π.Ε. Χανίων, το 18% στην Π.Ε. Ρεθύμνου και το 7% στην Π.Ε. Λασιθίου. Επίσης, παρουσιάζεται έντονη συμπύκνωση τους στα αστικά κέντρα. Οι δραστηριότητες στις οποίες αναλώνονται οι κρητικοί φορείς Κ.Α.Ο. ποικίλουν. Είναι κυρίως στις υπηρεσίες (πχ παροχής καταλύματος & υπηρεσιών εστίασης, τεχνών, διασκέδασης & ψυχαγωγίας, υγείας & κοινωνικής μέριμνας, εκπαίδευσης) ενώ υπάρχουν και δραστηριότητες σε γεωργία, δασοκομία & αλιεία, μεταποίηση, κατασκευές, μεταφορά & αποθήκευση, καθώς και σε χονδρικό & λιανικό εμπόριο.

Τα οικονομικά αποτελέσματα και το αποτέλεσμα στην εργασία είναι ακόμα φτωχά. Η ακαθάριστη παραγωγή, η απασχόληση, ο σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου, τα δάνεια, οι επιχορηγήσεις και λοιπές χρηματοδοτήσεις είναι σε πολύ μικρά μεγέθη.

Από την ανάλυση των απολογιστικών στοιχείων 29 φορέων Κ.Α.Ο. στην Περιφέρεια Κρήτης για το έτος 2019 προκύπτει πως μόνο οι 14 παρουσιάζουν καθαρά κέρδη και εξ αυτών μόλις 7 φορείς κέρδη άνω των €1.000, στην πλειοψηφία τους στον τριτογενή τομέα.

Αναφορικά με την επίδραση στην εργασία, παρουσιάζεται πολύ μικρός αριθμός ενσωμάτωσης στην αγορά εργασίας ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

Η Περιφερειακή Στρατηγική & το Επιχειρησιακό Σχέδιο της Περιφέρειας

Η Περιφέρεια Κρήτης έχει δεσμευθεί για «**μία Κρήτη βιώσιμη, με κοινωνική συνοχή, με κοινές αξίες και αυτοπεποίθηση**». Αυτή η φράση - αποστολή χαράσσει τις βασικές αρχές κατάρτισης της στρατηγικής της για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία. Επιδιώκουμε **ένα βιώσιμο οικοσύστημα Κ.Α.Ο. στην Περιφέρεια Κρήτης.**

Αυτός είναι και ο στόχος της Περιφερειακής Στρατηγικής και του Επιχειρησιακού Σχεδίου για την Κοινωνική Οικονομία το οποίο είναι σε δημόσια διαβούλευση αυτή τη περίοδο.

Πριν από αυτό επιδιώξαμε τον συντονισμό με τους εμπλεκόμενους. Δημόσιους φορείς, Αναπτυξιακές Εταιρίες, Κέντρα Στήριξης, Ερευνητικά εργαστήρια μέσα από την δημιουργία του Φόρουμ για τη Κοιν. Οικονομία. Ενεργοποιήσαμε μηχανισμούς ευαισθητοποίησης, θεωρητικής προσέγγισης και πρακτικής υποστήριξης μέσω των 2 κύκλων σεμιναρίων που διοργανώσαμε, με μεγάλη επιτυχία, σε συνεργασία με τα Εργαστήρια Κοινωνικής Ανάλυσης & Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας και Πολιτικής

Οικονομίας & Οικονομικής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Σε συνέχεια αυτών η Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία επικεντρώνει σε 18 θεματικά πεδία μεταξύ των οποίων είναι η Διάγνωση αναγκών, η υιοθέτηση κλάδων προτεραιότητας, η εμπύχωση- ευαισθητοποίηση, η λειτουργία υποστηρικτικών μηχανισμών, η διασφάλιση βιωσιμότητας επιχειρηματικών σχημάτων, η εξεύρεση πόρων χρηματοδότησης, η Διαρκής τεχνική υποστήριξη και η τεχνική βοήθεια.

Στο πεδίο του Επιχειρησιακού σχεδιασμού θα επιδιωχθεί η αξιοποίηση των ευκαιριών, η αναζήτηση και αξιοποίηση χρηματοδοτικών πόρων και η **λειτουργία ενός περιφερειακού υποστηρικτικού μηχανισμού**, με σκοπό τη θεραπεία των αδυναμιών, την εκπαίδευση και βελτίωση δεξιοτήτων, τη μεταφορά τεχνογνωσίας, τη συστηματική και συνεχή υποστήριξη των επιχειρηματικών εγχειρημάτων και τη περαιτέρω δικτύωση του οικοσυστήματος της Κ.Α.Ο. σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Ο Περιφερειακός Μηχανισμός θα έχει τη μορφή τόσο κεντρικής δομής όσο και αντενών και στις τέσσερις (4) περιφερειακές ενότητες τη Κρήτης για το λόγο ότι υπάρχει ευρεία γεωγραφική διασπορά από πλευράς κοινωνικών εγχειρημάτων, στη βάση των πραγματικών αναγκών για μια τέτοιου είδους χωρική διάσταση και στη λογική και των υφιστάμενων κέντρων Στήριξης (τα οποία όπως διαφαίνεται δεν θα συνεχιστεί η λειτουργία τους), όπου:

- Θα παρέχει υπηρεσίες ενημέρωσης και δημοσιότητας, υποστήριξης και συμβουλευτικής σε υφιστάμενους Φορείς Κ.Α.Ο. ή και σε φυσικά πρόσωπα που ενδιαφέρονται για την ίδρυση φορέων Κ.Α.Ο, επιτόπιας συνδρομής και υποστήριξης σε υφιστάμενους Φορείς Κ.Α.Ο. σε θέματα λειτουργίας, διαχείρισης, εξωστρέφειας, ανταγωνιστικότητας, νέων προϊόντων κ.α.
- Θα υποστηρίξει τη δημιουργία και λειτουργία Θερμοκοιτίδας(-ων) η δράση της οποίας θα αφορά ενδεικτικά: Παροχή φιλοξενίας και υλικοτεχνικής υποδομής σε κοινούς χώρους, Παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών από εξωτερικούς συνεργάτες, Υποδοχή επώαση και εξέλιξη επιχειρηματικών ιδεών και πρωτοβουλιών, Υποστήριξη της πρόσβασης σε διαγωνισμούς του Δημοσίου, Εντοπισμός και αξιολόγηση πηγών χρηματοδότησης, Κατάρτιση στελεχών και εργαζομένων.
- Θα συμβάλει στην δικτύωση σε Περιφερειακό, Εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο των Κοινωνικών εγχειρημάτων σε συνεργασία με τη Περιφερειακή Ένωση Φορέων Κ.Α.Ο.

Επιπρόσθετα, θα επιδιωχθεί να δοθεί **έμφαση** κι

εξειδίκευση σε τομείς και άξονες προτεραιότητας της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης του νησιού αλλά και υπαρκτές ανάγκες της κοινωνίας και οικονομίας του νησιού, όπως:

- Κοινωνική Καινοτομία - Κυκλική Οικονομία - Αγροδιατροφή - Πολιτισμός - Τουρισμός - Ειδικές κοινωνικές Υπηρεσίες - Οικοτεχνία - Εκπαίδευση - Κατάρτιση - Εμπόριο - Ενέργεια - Πράσινη και Γαλάζια Ανάπτυξη.

Αξιόλογο πλήθος εγχειρημάτων έχουν αναπτυχθεί στην Ευρώπη στη χώρα μας αλλά και στη Κρήτη σε αυτούς τους τομείς. Πολύ περισσότερες είναι και οι ιδέες υπαρκτών αναγκών και ευκαιριών που θα μπορούσαν να υποστηριχθούν από Κοιν. Συνεταιρισμούς που εκτός των άλλων θα δώσουν απασχόληση σε νέους ανθρώπους, σε ανέργους και σε ευάλωτους συμπολίτες μας. Το επιχειρησιακό σχέδιο αναφέρεται αναλυτικά σε τέτοιες ευκαιρίες και ανάγκες οι οποίες μπορούν να εμπλουτιστούν στο πεδίο της αναλυτικής μελέτης κάθε περιοχής ή κοινωνικής ομάδας.

Σε αυτή τη προσπάθεια, η οποία είναι και το κλειδί της υλοποίησης του σχεδιασμού, σημαντική παράμετρος είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η συμβολή της παραμένει σημαντική, αφού γνωρίζει, όσο κανείς άλλος, τις ανάγκες, τα προβλήματα αλλά και τις δυνατότητες και ευκαιρίες που μπορούν να αξιοποιηθούν από το κοινωνικό κεφάλαιο της κάθε περιοχής.

Διαθέτει πόρους, δυνατότητα, τεχνογνωσία και κυρίως το κατάλληλο νομικό πλαίσιο προς την κατεύθυνση ώστε να παρέμβει και να ενισχύσει εκ των πραγμάτων την πρόοδο του νησιού και ιδιαίτερα της ενδοχώρας, υποστηρίζοντας συλλογικές συνεργασίες και δημιουργώντας τοπικό εισόδημα καλύπτοντας παράλληλα υπαρκτές ανάγκες. Σύμφωνα δε με το άρθρο 196 του ν. 4555/18), «...επιτρέπεται να παραχωρείται δωρεάν, για μια πενταετία, η χρήση δημοτικών ακινήτων σε φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας του ν. 4430/2016 (Α' 205) που έχουν την έδρα τους ή ασκούν τη δραστηριότητά τους στον οικείο δήμο, για την ενίσχυση της τοπικής και κοινωνικής ωφέλειας, όπως αυτή ορίζεται στην παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 4430/2016.» Η σχετική απόφαση λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του δημοτικού συμβουλίου.

Για να τα καταφέρει στην Κρήτη η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία θα πρέπει οπωσδήποτε ν' αξιοποιηθούν αυτές την ευκαιρίες. Πρέπει ν' αξιοποιηθούν όμως με τον κατάλληλο τρόπο, ούτως ώστε από νωρίς να διαμορφωθεί το πεδίο δίχως στρεβλώσεις και ικανό **να ενταχθεί ως δυναμικός συντελεστής του παραγωγικού συστήματος της Κρήτης.**

